

LÄHIHOITAJAOPISKELIJOIDEN KOKEMUKSIA OPINTOJEN OHJAUKSESTA

Opinto-ohjaukseen liittyvissä tutkimuksissa opinto-ohjaajat ovat melko usein tutkimuksen kohteena ja opintojen ohjauksen kohderyhmä eli oppilaat tai opiskelijat jäävät vähemmän huomion kohteeksi. Tässä artikkelissa tarkastellaan Pohjois-Karjalan Ammattiopiston lähihoitajaksi opiskelevien koulutusohjelmaopiskelijoiden kokemuksia saamastaan opinto-ohjauksesta ammatillisessa oppilaitoksessa.

Ammatillisen 2.asteen koulutuksesta ja opinto-ohjauksesta

Pohjois-Karjalan Ammattiopistossa voi opiskella lähihoitajaksi sosiaali- ja terveystieteillä. Ammatillisen peruskoulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijoille ammattitaidon saavuttamista varten tarpeelliset tiedot ja taidot sekä valmiuksia itsenäisen ammatin harjoittamiseen. Koulutuksen tavoitteena on myös tukea opiskelijan kehitystä hyväksi ja tasapainoisiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi. Lisäksi lain mukaan on annettava opiskelijalle jatko-opintojen, harrastusten ja monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja sekä tukea elinikäistä oppimista (L 630/1998). Opinto-ohjauksesta on säädetty tarkemmin asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta.

Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymän opetussuunnitelma perustuu ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/1998 29§) ja asetuksen (811/1998 3§ ja 4§) sekä valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteisiin (Pkky opiskelijahuoltosuunnitelma 2009, Opetushallitus opetussuunnitelman perusteet 2010).

Opinto-ohjaus on valtakunnallisissa opetussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2010) esitetty jaettavaksi neljään ajanjaksoon: ohjaus ennen opintojen alkua, opintojen alkuvaiheessa, opintojen aikana ja loppuvaiheessa. Ohjaus ja seuranta voivat tarvittaessa jatkua vielä opintojen päättymisen jälkeenkin. Opinto-ohjaus sisältyy kaikkiin ammatillisiin tutkintoihin. Laajuus on vähintään 1,5 opintoviikkoa. Ennen opintojen alkua tavoitteena on, että opiskelija saa tietoa ammatillisista

tutkinnoista, opintojen rakenteesta ja tarvittaessa myös sisällöistä sekä mahdollisuuksista tehdä valintoja muista oppilaitoksista. Opiskelija orientoituu ammatilliseen opiskeluun ja hahmottaa oman opinto-ohjelmansa. Ammatillisista opinnoista tiedotetaan opinto-ohjaajille, peruskoululaisille ja heidän huoltajilleen ja muille koulutukseen ohjaaville tahoille.

Opintojen aikana opiskelijaa tuetaan ammatillisessa ja henkilökohtaisessa kasvussa ja itseluottamuksen saavuttamisessa. Opiskelijalle selvitetään oma opinto-ohjelma ja arviointikriteeristö. Opiskelijalle laaditaan HOPS ja erityisopiskelijoille laaditaan lisäksi HOJKS. Opiskelijaa ohjataan ja tuetaan valintojen tekemisessä. Jokaisen opiskelijan opintomenestystä seurataan ja tuetaan opintojen edistymistä. Viimeisenä opiskeluvuotena seurataan opintojen edistymistä ja tehdään suunnitelma opintojen loppuun saattamisessa. Opiskelija saa tietoa työpaikoista, työnhausta ja jatko-opintomahdollisuuksista. Opiskelijoita ohjataan sekä työnhaussa että jatko-opintoihin hakeutumisessa. Opiskelijaa rohkaistaan kiinnittämään huomiota oman alansa tehtäviin hakeutumisen lisäksi myös aivan uusiin ja kiinnostavilta tuntuviin tehtäviin unohtamatta kansainvälisiä työmarkkinoita (PKKY opinto-ohjaussuunnitelma 2009).

Kyselyn toteutus ja opiskelijan kokemus

Opiskelijoiden kokemusten selvittäminen antaa tärkeää tietoa oppilaitoksen opintojen ohjauksesta vastaaville henkilöille oppilaitoksen kehittämistyötä varten. Ammatillisen koulutuksen osalta tehdyssä tutkimuksesta vuodelta 2002 ilmeni, että opiskelijoiden kokemukset eivät välity opinto-ohjaajille eikä rehtoreille, vaikka opinto-ohjaajat ja rehtorit pitävät opinto-ohjauksen toimivuutta huomattavasti parempana verrattuna opiskelijoiden kokemuksiin (Numminen, Lyra-Katz, Nyholm, Siniharju, Svedlin 2002,143-144).

Kyselyn tarkoituksena on myös saada tietoa opiskelijoiden kokemuksesta jota voidaan hyödyntää yksikön opinto-ohjauksen kehittämisessä, koska yksikössä on tällä hetkellä yksi opintojen ohjaaja ja kaikkiaan opiskelijoita on yli 400. Tein kyselyn koulutusohjelmaopiskelijoille joulukuussa 2011. Opiskelijat olivat koulutusohjelmavaiheen opiskelijoita, joilla on kokemusta saadusta opintojen ohjauksesta 1-2 vuotta riippuen omasta koulutustaustastaan. Kyselyyn vastasi kaikkiaan 102

opiskelijaa eri koulutusohjelmista (ensihoito, kuntoutus, lasten ja nuorten kasvatusta, mielenterveys- ja päihdetyö sekä sairaanhoito ja huolenpito). Päätin tehdä vapaamuotoiseen kirjoittamiseen perustuvan kyselyn, jolloin opiskelija voi halutessaan kirjoittaa vapaasti nimettömänä ja niin paljon kuin haluaa. Koska lähihoitajakoulutuksessa on poikia huomattavasti vähemmän opiskelemaan kuin tyttöjä, en kysynyt vastaajan sukupuolta, jotta vastaajan tunnistamattomuus kyselyä tehtäessä säilyisi.

Kyselyni kysymykset olivat:

- 1) Mitä opinto-ohjaaja tekee työkseen ammatillisessa oppilaitoksessa?
- 2) Kokemuksesi opinto-ohjauksesta ammatillisessa oppilaitoksessa
- 3) Millaisia kehittämissuhteita sinulla on ammatillisen oppilaitoksen opinto-ohjaajalle hänen työtään ajatellen?

Kysymyksillä halusin kartoittaa ensinnäkin sen, tietävätkö opiskelijat mitä opinto-ohjaajan työhön ammatillisessa oppilaitoksessa kuuluu ja toisen kysymyksen tarkoitus oli saada opiskelijoilta kokemuksia opintojen ohjauksesta ja kolmanneksi halusin saada opiskelijoiden ehdotuksia miten opinto-ohjausta yksikössämme voisi kehittää.

Koulutusohjelmassa opiskelevat tietävät opinto-ohjaajan työnkuvan

Opinto-ohjaus perustuu koulutuslainsäädäntöön kaikilla koulutusasteilla. Ammatillisen koulutuksen opinto-ohjaus perustuu edellä mainittuihin ammatillisen koulutuksen lakeihin ja valtakunnalliseen opetussuunnitelmaan. Opinto-ohjausta annetaan luokkamuotoisena, pienryhmä- ja henkilökohtaisena ohjauksena. Opetussuunnitelman perusteiden mukaan oppilaitoksen koko henkilöstö on velvollinen antamaan ohjausta, mutta päävastuu opinto-ohjauksesta ja sen suunnittelemisesta on opinto-ohjaajalla (Numminen ym 2002, 42,121).

Kyselyn perusteella Ammattiopiston lähihoitajaopiskelijat tiesivät hyvin opinto-ohjaajan työnkuvan. Eniten vastauksissa työnkuvasta nousi esille jatko-opinnoissa neuvominen ja opintojen jälkeisen jatkon ohjaaminen. Toiseksi useimmin vastauksissa mainittiin opiskeluun liittyvien ongelmien ja murheiden auttaminen ja tuen saanti. Kolmanneksi eniten vastauksissa mainittiin opintojen

suunnittelu ja ohjaus sekä opintojen seuranta. Oman yksilöllisen polun rakentaminen oli neljänneksi useimmin mainittu työ ja viidenneksi mainittiin osaamisen tunnustaminen. Opiskelijat käyttivät sanaa hyväksiluku aiempien opintojen osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen sijaan.

Opiskelijoiden hyvät kokemukset: kyllä asiat järjestyvät

Vastusten perusteella kokemukset olivat pääsääntöisesti hyviä. 102 vastaajasta 46 opiskelijalla oli hyviä kokemuksia. 36 opiskelijaa kirjoitti tarvinneensa opintojen ohjausta opiskeluaikanaan hyvin harvoin tai ei ollenkaan. 13 opiskelijan kokemus oli, että opintojen ohjaajalle oli vaikea saada aikaa. Huonoja kokemuksia opintojen ohjauksesta oli 13 opiskelijalla. Kolme opiskelijaa ei osannut vastata mitään tähän kysymykseen.

Hyviä kokemuksia opintojen ohjauksesta opiskelijat kuvasivat muun muassa :

”Omia polkuja kulkevana opon luona kävin suunnittelemassa mitä teen seuraavassa jaksossa.

Alan vaihdossa oli opo mukana avustamassa”

”Opinto-ohjaukseen olen todella tyytyväinen. Aina opinto-ohjaaja on auttanut opiskeluongelmissa heti, jos ei kasvotusten keskustellen ole ollut tavattavissa niin s.postitse ja puhelimitse! Ollut nopein apu ongelmissa (kouluasioissa)”

”Aina saanut kysymyksiinsä vastauksen ja tuntunut, että kyllä asiat järjestyvät opon käsissä, vaikka olisi kuinka monimutkaista”

Opoa on vaikea tavoittaa

Kategoriassa ”Vaikea saada aikaa opolle” olivat vastaajat perustelleet kokemustaan muun muassa näin: opolla ei ole tarpeeksi vapaita aikoja, häntä on vaikea tavoittaa, hän on hyvin usein varattu, työtä on liikaa tai hänellä on kiire, opolla on yksin liian iso paletti hoidettavaksi.

”Huonoa, opon luokse ei pääse kuin 10 minuutiksi.”

"Välillä meinasi olla vaikea päästä opolle vaikka oli kuinka tärkeää asiaa."

"Yrittää olla enemmän läsnä, eikä sillälaila että opiskelija saa metsästää opoa viikkotolkulla ennen kuin saa asiansa kerrottua"

Nummisen ym mukaan (2002,137,144) opinto-ohjauksen saatavuus laajasti katsottuna ammatillisissa oppilaitoksissa on melko heikkoa : *"oma opo on välillä liian kiireinen "*. Ohjaus on yksi sosiaalisen elämän tärkeimpiä toimintoja. Aito toisen ihmisen kohtaaminen ohjauskeskustelussa voi olla opiskelijalle erittäin tärkeä kokemus (Peavy 2006, 37,vrt Amundson 2005 20-27):

"Opon täytyisi olla ymmärtäväinen ja läsnä. Opiskelija tulisi ottaa tosissaan ja opiskelijan täytyy tuntea itsensä tervetulleeksi opon luona".

Opiskelijoiden esittämiä kehittämis ehdotuksia

Opiskelijat esittivät paljon erilaisia kehittämis ehdotuksia opinto-ohjaajan työhön. Eniten ehdotettiin enemmän mahdollisuuksia opinto-ohjaajan kanssa yksilöllisiin tapaamisiin(20). Ehdotettiin, että jokaisella opiskelijalla olisi yksi pakollinen opon tapaaminen jokaisen opiskeluvuoden aikana. Eräs vastaaja ehdotti, että opolla olisi kiinteä aika jokaiselle ryhmälle, jolloin tapaamisajan aikana ryhmän opiskelija voisi mennä tapaamiseen. Vapaita aikoja toivottiin enemmän ja sitä, että jokaiselle opintonsa päättävälle opiskelijalle tulisi mahdollisuus yksilökeskusteluaikaan opolle.

Toiseksi eniten ehdotettiin jatkomahdollisuuksista kertomista(18).Ehdotettiin, että opo hankkisi alan opintoihin liittyvät työelämän edustajan kertomaan työstä, mitä se arjessa on tai jatko-opintopaikkoja edustavan henkilön kertomaan millaista on opiskella esimerkiksi ammattikorkeakoulussa tai yliopistossa. Moni vastaaja toivoi, että jos ei ole kiinnostunut jatko-opinnoista, ei ole pakko osallistua niitä koskeviin infotilaisuuksiin. Nummisen mukaan (2007 143) opiskelijat toivoivat opinto-ohjaukselta tukea enemmän juuri jatko-opintosuunnitelmiinsa. Opon toivottiin olevan yhteydessä enemmän opiskelijoihin (14) ja kartoittamaan opintojen etenemistä muutaman kerran vuoteen. Opolla toivottiin olevan enemmän aikaa opiskelijoille ja olemaan läsnä koululla. 14 opiskelijaa toivoi, että opo pitäisi enemmän yhteyttä koko luokkaan, tulisi pitämään tunteja koko

luokalle. Kymmenen(10) opiskelijaa toivoi, että opo olisi opiskelijalähtöinen, aidosti läsnä tapaamis-tilanteissa, kuunteleva ja tasa-arvoinen opiskelijoita kohtaan. Yhdeksän (9) opiskelijaa toivoi, että oppilaitokseen tulisi toinen opo, koska yhden opon työmäärä oli heidän mielestään liikaa (vrt. Numminen 2002,144).

Vastauksissa käytettiin opinto-ohjaajan työn määrää ja kiirettä kuvaavia ilmaisuja *"näkymätön verrattuna muihin opettajiin, jää haamuksi, opo on kiireinen, ei ehdi yksin tehdä kaikkea, istuu huoneessaan paperipinojen keskellä, ovelta tai tarkemmin sen vieressä lukee varattu"*.

Loppupäätelmä: opiskelijat vaativat lisää opon aikaa

Tämän joulukuussa 2011 suoritetun kyselyn perusteella voidaan todeta, että lähihoitajiksi opiskelevat koulutusohjelmaopiskelijat olivat kokonaisuutena tyytyväisiä saamaansa opinto-ohjaukseen oppilaitoksessa ja olivat tietoisia opon työnkuvasta. Ammattiopistossa on kerätty vuosittain opiskelijoilta tulo-, olo- ja lähtökyselyt, mutta yksittäistä tietyn ammattialan kyselyä ei ole tehty. Opiskelijat suhtautuivat positiivisesti tähän kyselyyn ja kaikki 102 opiskelijaa vastasivat - kukaan ei kieltäytynyt vastaamasta.

Kehittämisehdotuksista suurimmaksi kehittämisen tarpeeksi nousi opinto-ohjaajan resurssin lisääminen, koska jos ei ole aikaa tarpeeksi -ei ehdi tavata kaikkia opiskelijoita henkilökohtaisesti, tulla useammin opiskelijaryhmien tunneilla tai olla fyysisesti läsnä koulussa. *"Esim.voisi olla tietyn väliajoin käyntejä opon luona, jolloin rauhassa katsottaisiin, että millä mallilla opinnot ovat"*.

Opinto-ohjaajan työhön kuuluu muutakin kuin opiskelijoiden kanssa suoraan tehtävä ohjaustyö: esimerkiksi työelämäyhteistyö, nivelvaiheen järjestely, työ peruskouluihin ja yhteishakuun liittyvät asiat (Pkky:n opinto-ohjaussuunnitelma 2009). Pirttiniemen mukaan (2004,55) opiskelijat haluaisivat opinto-ohjausta paljon enemmän kuin mitä sitä on tarjolla. Tässäkin kyselyssä opiskelijoiden toive tuli selkeästi ilmi ohjauksen lisätarpeesta. Nopeasti muuttuva yhteiskunta ja siihen liittyvät koulutusrakenteiden muutokset aiheuttavat ammatillisessa oppilaitoksessakin nuorten tulevaisuuden suunnittelun lisääntymistä ja monimutkaistumista. Tähän opiskelija tarvitsee ohjausta entistä enemmän, esimerkiksi jatko-opintojen tavoittelussa. (emt 2004,56).Kyselyn

mukaan tarve ammattiin valmistumisen jälkeisen jatkon sekä jatko-opintojen ohjaukseen olikin hyvin suuri lähihoitajakoulutuksessa.

Ohjauksen resurssointi oppilaitoksissa näyttää tukevan opiskelijoiden käsityksiä heikosta saatavuudesta: ohjattavien lukumäärä vaihtelee opinto-ohjaajaa kohden ja päätoimisilla opinto-ohjaajilla on keskimäärin 510 ohjattavaa eikä henkilökohtaiseen ohjaukseen riitä aikaa kaikille opiskelijoille (vrt Kupiainen 2009,131-132, Puhakka & Silvonen 2011,256-267).

Lähteet:

Amundson, N.E. 2005 Aktiivinen ohjaus. Opas uraohjauksen ammattilaisille. Psykologien kustannus oy

1998/811 Asetus ammatillisesta koulutuksesta

Kupiainen, K., 2002, Käyttötieto opinto-ohjaajan ohjausajattelun muutoksen kuvaajana. Tampereen yliopisto

1998/630 Laki ammatillisesta koulutuksesta

Numminen, U., Jankko, T., Lyra-Katz, A., Nyholm, N., Siniharju, M. & Svedlin, R. 2002. Opinto-ohjauksen tila 2002. Opinto-ohjauksen arviointi perusopetuksessa, lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa sekä koulutuksen siirtymävaiheissa. Arviointi 8/2002 Opetushallitus. Yliopistopaino Helsinki

Peavy, R.V. 2006 Sosiodynaamisen ohjauksen opas. Psykologien kustannus oy Helsinki

Pirttiniemi, J., 2004. Ohjausta koulutukseen vai elämään? Teoksessa Onnismaa, J., Pasanen, H. & Spangar T. (toim) Ohjaus ammattina ja tieteenalana 3. Juva s. 50-61

Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymän opinto-ohjaussuunnitelma 2009

Puhakka, H.,Silvonen,J.,2011 Opinto-ohjaajan työstä ja työhyvinvoinnista. Kasvatus 42(3) s. 256-267.

Valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteet Opetushallitus 2010.